

لیکونکی : دن ستاینبوک «Dan Steinbock» .
منبع او دخپریډو نیټه : انټی وار «2026-04-16» .
ژباړونکی : پوهندوی دوکتور سیدحسام «مل» .

په اسیاب باندي د امریکا/اسرائیل- ایران د کرکېچ اغیزی

The Impact of the US/Israel-Iran Crisis on Asia

د یوې لویې زلزلې سره، سونامي به تعقیب شي او بیا به بشپړ زیان راشي. دا د ایران د جگړې سره ورته ده. لکه څنگه چې د لیرد چینلونه پیل کیري، د انرژۍ بحران په یوه سخت او دوامداره شاک بدلیري، په ځانگړې توگه په نړیوال سویل کې.

د بحران په اوج کې، د تیلو بیه ۱۱۶-۱۱۰ ډالرو ته لوړه شوه. مگر دا د اوربند له وقفي وروسته په ۹۰-۱۰۰ ډالرو کې بې ثباته پاتې ده. مایع طبیعي گاز (LNG) حتی سخت تیکن وخور. د تیلو بیه له ۵۰٪ څخه زیاته لوړه شوه، مگر LNG تر ۱۴۳٪ پورې لوړه شوه - چې د دریو کلونو لوړه کچه ده.

په آسیا کې، د اکمالاتو خطر د پام وړ دی ځکه چې د نړۍ د تیلو او لویو LNG ۲۰٪ سیمې ته د هر مز له لارې تیریري. دلته د شاک د دوو سرچینو ترمنځ توپیر دی. LNG د پابندی محدودیت دی؛ تیل بې ثباته دي مگر ډیر بدیل وړ دي.

د اپریل تر ۱۲ پورې، سیمه د LNG سختوالي، د بار وړلو رگونو، د بهرنیو اسعارو فشار او دمخه ترل شوي دوهم ربع زیان لخوا سیوري شوي ده.

هغه څه چې ننگونې زیاتوي دا دي چې په لبنان کې د لومړي وزیر ننتیا هو ظالمانه پوځي کمپاین د امریکا او ایران د سولې نازکې خبرې اترې سختې زیانمنې کړې، چې د یکشنبې په ورځ پرته له کومې وروستی موافقې پای ته ورسیدې.

دا به په آسیا او ټوله نړۍ کې اقتصادي امکانات نور هم تیت کړي.

انفلاسیون، صنعتي ورووالی، خنډونه...

د انرژۍ په بحرانونو کې، انفلاسیون تل د لیرد یو غالب چینل و. د سونگ توکو، بریښنا او سرې کمښت پدې معنی دی چې د سوداګرۍ لپاره د لګښتونو زیاتوالی (لور معاش، د بار وړلو لګښتونه، د خامو موادو لور قیمتونه) د مختلفو توکو او خدماتو په اوږدو کې مصرف کونکو ته لیردول کیري.

د LNG شاک د صنعتي ورووالي لامل کیري. لکه څنګه چې د پیټرو کیمیکلونو، پلاستیکونو او سرې لپاره نرخونه لوړیږي، په آسیا کې، "نړۍ فابریکه" کې یو لوی ګډوډي رامینځته شوی. پدې برخه کې، د ګازو پورې تړلي جاپان، کوریا او ویتنام تر ټولو ډیر څرګند دي.

د بار وړلو او لوژستیک په برخه کې، د هر مز ګډوډي د بار وړلو او بیمې لور لګښتونو معنی لري، چې په ټوله آسیا کې د اکمالاتي سلسلې خنډونو لامل شوي دي.

د بهرنیو اسعارو او پانګې جریان سره، د تیلو واردونکي د اسعارو کمښت سره مخ شوي دي. لکه څنګه چې مرکزي بانکونه د نرخونو کمښت ځنډوي، سخت مالي شرایط رامینځته کیري. اونه هم سیاحت د هوايي کرایې د لوړوالي او د مینځني ختیځ د هوايي ډګر د ګډوډیو څخه خوندي دی. د اوس لپاره، اغیزه منځنۍ ده. مګر دا ممکن بدلون ومومي که چیرې بحران دوام وکړي.

سیستماتیک شاک

د ایران بحران په عمده توګه د تیلو / LNG او اکمالاتي سلسلې شاک دی. په ختیځ آسیا کې، دا د صنعتي فشار په توګه څرګند یري. په سویل ختیځ آسیا کې، دا د انفلاسیون او د بهرنیو اسعارو د فشار له امله منعکس کیري.

د اوږدو راحت د نور مال کیدو معنی نلري. د ناڅرګند تیا له امله، د خطر پریمیم دوام لري حتی که نرخونه راتیت شي.

د فیلیپین لخوا ثبوت شوي د موافقې اټکلونو په پرتله وضعیت ګړندی خراب شوی. ډیر وخت دمخه، د مارکوس جونیر حکومت لاهم وړاندیز وکړ چې مرحله د 5-6٪ ودې لپاره ټاکل شوي وه. اوس ځینې څوارخیزه ادارو د هيوادد GDP وده 3.6-4.4٪ ته راتیته کړې.

په ټوله آسیا کې، د ودې اټکلونه بیا تنظیم کیري. حتی IMF د پراخ نړیوال کمښت او "دایمي زخم" نښه کوي. دا بحران یو سیستماتیک انرژي شاک دی.

ولی بیاکتی؟

لومړی، د LNG شاک کم اټکل شوی و. د بهرنیو اسعارو او انفلاسیون د فیډبیک لوب د تمې څخه ډیر ننگونکی ثابت شوی. دریم، د انوینټري وهم ورکیزې. په پای کې، د مارچ معلومات لاهم د شاک څخه دمخه انوینټري منعکس کوي مگر د تقاضا کموالی به د اپریل - می په میاشت کې رامینځته شي.

د تیتو درجو وروسته تیتوالی

په جاپان او سویلي کوریا کې، اوسنی حالت د LNG، پیټرو کیمیکلونو او صادراتو د زیان مننې له امله د پخوا په پرتله بدتر دی.

په جاپان کې، انفلاسیون او کمزوری بین منفي اغیزې لري. مرکزي بانک د نرخ د لارې بیا ارزونه کوي. د سویلي کوریا د GDP وده احتمال لري چې 1٪ یا لاندې وي، نه 1.5-2٪.

د سوداګرۍ، بار وړلو او تصفيې مرکز په توګه، سینگاپور د بار وړلو لګښتونو او انرژۍ جریانونو ته خورا حساس پاتې دی. دا د سلنې له پلوه د لوی تیتوالی سره مخ دی.

د ترمپ د لومړۍ ادارې راهیسې، چین د متحده ایالاتو په مشرۍ د ډیری جریمو لخوا بفر شوی. مګر دا دروسییې د انرژۍ او متنوع پالیسی وسیلو څخه ګټه پورته کوي. که څه هم انعطاف منونکی دی، بیجینګ باید دضعیف صادراتو او صنعتي غوښتنې سره مقابله وکړي.

ویتنام هڅه کوي چې د خپل مخ په زیاتیدونکي اکمالاتي سلسلې افشا کولو اداره وکړي، په ځانګړي توګه د توليدي داخلي لګښتونو (پلاستیک، کیمیاوي موادو). د وروسته پاتې اغیزې سره، زیان ګړندی کيږي. د تیلو د ډیر لوړ انحصار او کمو زیرمو سره، فیلیپین لا دمخه د انرژۍ بیړني حالت، د اسعارو ټکان او د ترانسپورت ګډوډۍ سره مخ دی - په لسيزو کې د فساد ترټولو لویې ماتې او سیاسي قطبي کیدو په منځ کې

Economy	Energy exposure	Tourism impact	Currency impact	Market impact	Supply chain impact	Inflation impact	GDP growth 2026
China	M (diversified)	Mild ↓	Stable/slight ↓	Mixed	Moderate-High ↑	Moderate ↑	3.7-4.3%
Japan	H (LNG-heavy)	Mild ↓ (improved)	JPY weak	↓ (energy drag)	Severe ↑↑	High ↑↑	0.2-0.7%
South Korea	H	Mild ↓	KRW weak	↓	Severe ↑↑	High ↑	0.7-1.3%
Singapore	H (hub)	Mild/Moderate ↓	Slight ↓	Volatile	High ↑↑ (shipping)	Moderate ↑	0.8-1.5%
Malaysia	M (export buffer)	Mild ↓	Resilient	Mixed/neutral	Moderate ↑	Moderate ↑	3.3-4.0%
Indonesia	M-H	Mild ↓	IDR weak	↓	Moderate ↑	High ↑	3.9-4.6%
Philippines	H (oil importer)	Mild/down ↓	PHP weak	↓	Moderate ↑	High ↑↑	3.6-4.0%
Vietnam	M	Mild ↓	Slight ↓	↓ (exports)	High ↑↑	Moderate ↑	4.8-5.5%

Impact table: East & Southeast Asia

Exposure: H = high vulnerability, M = medium, L = lower

که جگره دوام وکړي نو د خطر لاره اوږدېږي:

یا، که اوربند ناکام شي او جگره بله میاشت دوام وکړي نو څه به شي؟

د تیلو بېي به دخطر پریمیم بیرته راگرځېدو سره $105-120$ ته بیرته راشي. که بحران شدت ومومي، نو دوی به 150 ساحې ته لوړ شي.

د LNG بېي به لوړې پاتې شي او د سخت عرضه سره به نور هم لوړ شي. انفلاسیون به په دویمه او دریمه ربع کې د ځنډ سره لوړ شي.

بهرنۍ اسعار به نور هم د کمښت سره مخ شي، په ځانگړې توگه په کوریا (KRW)، فیلیپین (PHP) او اندونیزیا (IDR) کې. په ورته وخت کې، د اکمالاتو زنځیرونه به د موجوداتو له کمیدو سره نور هم خراب شي.

د زیاتوالي کلیدي محرکونه د هر مز نوي گډوډي، د قطر د LNG بندیدل او باب المنډ ته د بحران پراختیا ښيي چې د سوداگري شاک ضرب کونکي په توگه به کار وکړي.

د IMF په وینا، د ایران شاک دمخه د هیوادونو 80% اغیزه کوي. په پرمختللو آسیا کې، بحران کولی شي د GDP ودې -1.3 سلنه ټکي کم کړي.

د اکمالاتو دوامداره شاک

د اوس لپاره، د انرژي شاک په ریکارډ کې ترټولو لوی پاتې دی. د منفي اړخ خطر ونه غالب دي. د ودې ویشونه په ټیټ لوري روان دي. او هیڅ معنی لرونکي پرمختگونه شتون نلري. د سیمه ایز ثبات کونکي په توگه، د چین وده شاوخوا 4.0% ده، مگر دا د ضعیف صادراتو او نرمې نړیوالې غوښتنې له امله ننګول کېږي. کوریا او جاپان نور هم خرابېږي.

په جنوب ختیځ آسیا کې، سینګاپور سخت ټکان اخلي. مالیزیا او اندونیزیا یو څه بفر شوي دي. د جنوب ختیځ آسیا واردونکي اوس د $3-4\%$ ودې زون کې دي. فیلیپین لا دمخه په بیرني حالت کې دی.

هغه څه چې سیمه یي باید اوس ورسره مخ شي د جزوي مالي راحت سره دوامداره اکمالاتي شاک دی. که څه هم بازارونه کولی شي وده وکړي، ریښتیني اقتصاد به په موازي ډول بیرته نه راگرځي. د نړیوالې ودې امکانات $2.0-2.4\%$ ته ټیټ کېږي.

هغه څه چې په آسیا کې پېښېږي په آسیا کې به پاتې نشي - نه اروپا او نه هم شمالي امریکا د راتلونکي سونامي څخه خوندي دي

په درناوی (23-04-2026) -----

.....